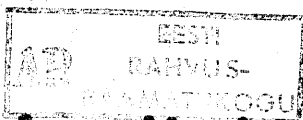

13097.
II. aastakäik

Nr. 4

Aprill 1925

Eesti Lauljate Liidu

Muusikaleht

Jlhub kord kuus

Tallinn

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Ilmub igal 20. kuupäeval. — Vastutav ja tegev toimetaja: Anton Kasemets. — Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. Toimetuse ja talituse adress: Tallinn, Müürivahe uul. 16, Eesti Lauljate Liit — Ajakiri „Muusikaleht“.

Tellimishind: ühes saatekuludega aastas 500 m., poolaastas 250 m. Üksik number ühes noodilisaga 50 m.

Sisu: Mille poole peame püüdma. Laul liivlaste juures (pildiga). — A. Kasemets. Jooned Eesti muusika ajaloost (järg). — A. Kasemets. Märkused Eesti koorilaulu tekkimisest ja arenemisest (järg). — A. Kasemets. Muusikalised mõtteterad. Kiri Roomast. — Viktor Krull. Orelkunstnikud ja orelimängu õpetamine Pariisis (kiri Pariisist). — Armas Maasalo. Lauljate Liidu nõukogu ja juhatuse liikme Johannes Reinthali 50-aastane sünnipäev (pildiga). Kontsertide ülevaade (piltidega). — P. Ramul. Kroonika. Teated laulupidudest ja laulupäevadest. Teated laulu- ja muusikakoorida tegevusest. Lauljate Liidu teated. Pildid: Liivlaste laulukoor, Johannes Reinthal, prof. Artur Lemba, Mart Saar.

Mille poole peame püüdma.

Meie rahvas on viimaste aastate jooksul üle elanud ennenägemata suuri sündmusi, mis on põhjalikult muutnud meie ühiskondliku, poliitilise ja rahvusvahelise elu vormisid. Ühtlasi on need muutused meile üles seadnud uued kohustused, uued ülesanded, uued sihid, mis palju suuremad ja märksa laiaulatuslikumad sennistest. Need ülesanded ja kohustused puudutavad mitte ainult üksikuid inimesi ja kihtisid, vaid nad on kohustavad igale rahvapojalet-tütrele, igale riigikodanikule. Samuti ei piirdu need kohustused ja ülesanded üksikute aladega riiklikus või seltskondlikus elus, vaid nad võtavad oma alla kõik erialad, kõik elunähtused ühte viisi. Meie järsult muutunud ja kiiresti edasi tormava elu üldiseks nõudeks on, et iga kodanik peab terve oma oskuse, energia ja loova jõu pühendama ühisele tööle, ühiste eesmärkide saavutamisele, ühiste ülesannete täitmisele. Ja ei mitte üksikult, killustatult, vaid ühiselt, ühendatult, sest ühenduses on jõud, mis suudab suuri asju korda saata, mis suudab neid h ä s t i korda saata.

Ka meie muusikaelule on uued eluvormid üles seadnud uued, suuremad ja laiemad ülesanded, millede teostamine ei saa jääda üksikute muusikameeste, üksikute eriteadlaste asjaks, vaid millede teostamisele peab asuma terve meie muusikaline seltskond, terve meie lauluarmastaja rahvas.

Nagu pea kõik meie vaimline elu, nii on ka meie muusikaelu senni olnud tugevasti vöö-

raste mõju all. Eriti on seda olnud meie rahvuslikum osa muusikast, meie koorilaul.

Mujal oleme sellest pikemalt kirjutanud, kuidas meie koorilaul juba tema tekkimisel valeradadele juhiti, kuidas ta läagesse saksapärasusse ära uputati.

Selles saksapärasuse kütkes on meie koorilaul aastakümneid sipelnud ja veel praegugi pole ta sellest täiesti vaba. Pole vaba sellepärast, et me veel küllalt õigesti ei mõista hinnata seda suurt mõju, mis on rahva enese hingest, tema oma elamustest, kannatustest ja rõõmudest välja kasvanud lauludel rahva hingeelusse. Ja me ei mõista seda hinnata vist sellepärast, et me oma laulu suursugust ilu ei tunne, et oleme olnud loiid temaga tutvumises, et pole võtnud vaevaks tema sisu sügavustesse tungida.

Siin selgub meile esimene suur ja tähtis ülesanne, mille poole meie nüüdseis uutes eluvormides, vaba, iseseisva rahvana peame püüdma: meie muusika, eriti meie koorilaul, peab vabanema vöö- r a s t m õ j u s t, peab saama omapäraseks, eestipäraseks. Sennise lääge saksapärase laulu asemel peab meie laulukoorides kui ka terve rahva suus kõlama Eesti laul, meie armsamaks viisiks peab saama Eesti rahva viis. Ainult siis saab meil arenema hakata Eesti omapärane muusikakultuur ja iseseisev muusikakunst.

Kuid meie koorilaul ise? Kas ei ole meil ka siin veel väga palju sihikindlat ja püsivat tööd teha, enne kui meie koorilaul tõsiselt kunstilisele kõrgusele jõuab?

Meie koorilauluga, meie üksikute laulu-kooride tegevusega ja võimistega pisutki lähemalt tutvunedes peame otsekoheselt ütleva, et meie koorilaul vähegi nõuetavast kunstilisest täiusest seisab veel väga ja väga kaugel.

Nendest mitmestsajast laulukoorist, mis iseseisvate lauluseltsidena, muude seltside muusikaosakondadena või täiesti organiseerimata kogudena üle terve maa tegutsevad, on ainult mõned üksikud, mis sihikindlat ja kunstipärast muusikalist tööd teevad ja mis on sellest tööst enam-vähem häid või rahuldavaid tagajärgi saavutanud, kuna kõik muud tegutsevad ilma ühegi kindla sihita ja plaanita, püüdes ainult teatud arvu laulusid järgmiseks pidu- või perekonnatantsu pähe tuupida. Koori süstemaatilisest kasvatamisest ja muusikalisest arendamisest ei ole seal mitte märkigi, järjekult ka mitte edu.

Mis on selle kurva nähtuse põhjused?

Neid on palju ja nad on väga mitmesugused. Ühes lähemas kirjutuses katsume neid lähemalt valgustada ja nende kõrvaldamiseks abinõusid leida. Siin olgu nimetatud ainult üks tähtsam põhjus, mis ühine pea kõigile nõrgemaile kooridele. See on koorilaulu kunstilise külje mitte küllalt kõrgelt hindamine.

Neis koorides lauldakse laulmise enese pärast, mitte laulu kui kunsti pärast. Armastusest laulu kui niisuguse vastu käiakse koos laulmas ja ollakse rõõmus ja õnnelik, kui laul „kokku läheb“, kuna laulu kunstilisele küljele koguni vähe rõhku pannakse.

Koorilaul on aga ainult siis ilus, kui ta seisab kunstilisel kõrgusel.

Siit siis meie teine tähtsam ülesanne: me peame oma koorilaulu kunstilist külge tõstma, peame oma koorilaulu mitte ainult laulu kui niisuguse, vaid laulu kui kunsti pärast arendama. Ainult siis hakkab meie koorilaul õiges sihis ja õiges tempos arenema.

Kuidas seda teha ja missuguseid abinõusid seks tarvitada, seda katsume järgmises kirjutuses selgitada.

Laul liivlaste juures.

(Liivlaste laulukoori külaskäigu puhul Eestisse.)

A. Kasemets.

Märtsi keskel külastas Eestit meie kõige väiksema hõimurahva, liivlaste laulukoor, esinedes sel puhul Tartus „Vanemuises“ ja Tallinnas „Estoonias“ korraldatud hõimutantsu liivikeelse lauluga.

Omavalitsuse suurearvuline Liivi rahvas on aastasade vintsutusel peaaegu täiesti ära sulanud muude rahvaste, peaaesjalikult lätlaste hulka. Praegusel ajal ulatab selle rahva üldarv vaevalt paari tuhande hingeni. Ta asub Riia lahe lõunapoolsel rannikul, Irbeni kihelkonnas, pikal ja kitsal kaldaäärsele maaribal vastu Ruhnu saart. Elukutselt on liivlased peaaegu ilma erandita kalamehed.

Liivlastel puudusid senni liivikeelne kirjandus ja kool täiesti, samuti ka oma rahvusest haritlased. Säärane olukord ähvardas ka seda viimist rahvapeotäit rahvuslikult välja suretada. Ja see oleks varem või hiljem paratamatult sündinud, kui veel üheteistkümnendal tunnil poleks neile appi läinud Eesti ja Soome hõimlased, viies neile äratust ja

püüdes nende rahvuslikule iseelamisele aluseid luua. See hõimlaste, peaaesjalikult hõimklubi liigete prof. Kettuse ja mag. Looritse töö pole olnud asjata: liivlased on nende õhutusel rahvuslikult ärrganud ja elavad praegu miniatüüris üle samasugust ärkamisaja romantikat, nagu meie rahvas esimese laulupeo päivil. Nad on hakanud endid organiseerima, oma rahvuslikule elule vaimlist alust looma. Pooleteise aasta eest ellu kutsutud Liivi haridusseltsi juure on koondunud üle kaheksa ärksama liivlase, et omal jõul jätkata alustatud rahvuslikku kultuuritööd. Selts peab ülal liivikeelse algkooli ja ta juures tegutseb ka väike laulukoor prl. M. Stalte juhatusel, mis hiljuti Eestit külastas. Selle külaskäigu puhul, mis liivlastele nende eneste sõnade järele oli muinasjutuliselt ilusaks unenäoks ja mis neile kahtlemata andis väga palju vaimlist värskendust, elustust ja jõudu, tahaksime rääkida paar sõna liivlaste laulust.

Liivlaste laulukoor.

Külastas hiljuti Eestit ja esines sel puhul Tartus ja Tallinnas korraldatud hõimuõhtuil liivikeelse lauluga. Keskel istub koorijuhataja prl. M. Stalte.

Iga rahva tähtsamaks vaimuvaraks on rahvalaul. Ka liivlastel oli, kahtlemata, omal ajal rikkalik lauluvara, mis oli rahva enese hingest välja kasvanud ja mis väljendas rahva hinge elamusi. Kuid muude rahvaste mõju, mis aastasadade jooksul liivlased kui rahva hävitas ja endasse sulatas, hävitas ka Liivi rahvalaulu. Oma keelele ja oma harjumustele võõraks jääv rahvas jäi võõraks ka oma rahva vaimlisele kultuurile, oma rahvalaulule. Emakeelse rahvalaulu asemele astus võõra rahva laul võõral keelil ja võõral viisil, kuna oma rahvalaul vaikus ja ununes. Ununes nii, et kui ümberrahvustamisest puutumata jäänud ja nüüd rahvuslikult ärrganud liivlaste osake tahtis oma rahvalaulusid laulda, ei mäletanud ta neist peaaegu ühtki. Ainult paar-kolm laulukest oli vanemapõlve inimestele veel meele jäänud ja need said ka esimesteks lauludeks, mis 1923. a. asutatud Liivi laulukoor laulis. Tallinnas korraldatud hõimuõhtul oli meil võimalus nendega tutvuneda lihtsas ükshäälses ettekandes. Ja meile näib, et kolmest rahvaviisist, millega liivlased esinesid, on ainult üks, nimelt „Tshit-

sholinki (Tshitsho-linnuke) oma endise omapära enam-vähem alal hoidnud, kuigi ka selles Läti mõju tunda, kuna ülejäänud kaks, nimelt „Looliz iza, looliz puoga“ ja „Knash neitst“ nii rütmilt kui ka iseloomult on harilikud uuemaaja viisid. Paremaks iseloomustuseks avaldame siin need viisid nootides ja eestikeelsete sõnadega.

1) Tshitsholinki (Tshitsho-linnuke).

2) Looliz iza, looliz puoga. (Laulis isa, laulis poeg.)

3) Knash neitst vaalda putjk õz.
(Ilus neitsi valge-putk [-õis]).

See on Liivi laulukoori juhataja prl. M. Stalte sõnade järele terve Liivi rahvalaulu tagavara, mis senni säilinud. Ei saa öelda, et seda palju oleks ja et sellele kerge oleks rajada omapärast muusikakultuuri.

Kuid veel vaesemad kui rahvalaulu poolst on liivlased kunstlaulus, kooriliteratuuris: seda pole neil sugugi olemas. Nagu meie ärkamisaja kooridel oli tarvitada ainult võõras laul eestikeelses tõlkes, nii laulavad ka liivlased praegu ainult võõraid laulusid. Kuid ka nende omandamine teeb aineliselt väga kehvadele liivlastele suuri raskusi. Aga ka selles on eestlased ja soomlased püüdnud neile abiks olla. Nii on Miina Hermann Tartust ja „Päevalehe“ raamatukauplus Tallinnast neile Eesti noodiraamatuid saatnud, samuti on neile ka Soomest mõned Soome noodid saadetud. See on ka kõik, mis neil on.

Liivi sõnadele on senni ainult kaks algupärast laulu loodud, — üks Miina Hermann poolst Liivi ainsa luuletaja K. Stalte (koorijuhi prl. M. Stalte isa) sõnadele „R a a n d a k e e l m i n j e m a k e e l“ ja teine Soome helilooja Heikki Klemetti poolst sõnadele „L i i v l i m a u o b“ (Liivlane ma olen), mille soomlased liivlastele 500 eksemplaris pidulikult kätte saatsid.

Kõik muud laulud lauldakse kas Eesti või Soome noodiraamatuist võetud kergemal viisidel, näit. „L i i v l a s t e m a a m i n u s ü n n i m a a“ viisil „Eestimaa, mu isamaa“, õigemini nendele viisidele on liivipärased sõnad alla luuletatud, enamasti K. Stalte poolst. Umbes niisama nagu omal ajal meie Janssen tegi Saksa lauludega.

Niisugune on liivlaste kooriliteratuuri seisukord praegusel ajal. Ning ei ole vähe- matki põhjust arvata, et lähemal ajal seis-

kord selles asjas paraneks. Siin võiksime ja peaksime oma toetavad käed tegevusse panna ja oma väikest venda jõudumööda aidata. Et liivlased seda toetust vääri- vad, näitas nende laulukoori esinemine hõimuõhtul. Vaevalt kolmestkümnest lihtsast kalamehest-rannanaisest koosnev noor koor laulis omad lihtsad laulukesed sügava tõsidusega ja sisemise andumusega ning tehniliselt kaunikõlalise puhtusega ja tähelepandava täp- pealsusega, mille poolest võiks mitmele meie külakoorile heaks eeskujuks olla. Oli tunda, et nad suure armastusega ja püsivusega olid oma laulusid õppinud ning harju- tanud, ja et laulmine neile on tõsiseks nau- dinguks.

Koori juhataja, vaevalt paarikümne aastane preili M. Stalte on ainsa Liivi luuletaja ja endise sealse köstri K. Stalte tütar. Paari aasta eest on ta lühemat aega Riias laulmist ja muusikat õppinud, kuid ainelistel põhjustel pidanud sellest loobuma. Ta anded aga vääri- vad arendamist ja seda tahavad talle eestlased Soome-Ugri liidu algatusel võimal- dada, saates ta konservatooriumi. Selleks anti juba hõimuõhtul rea isikute poolt kohus- tus annetada iga aasta selleks otstarbeks tea- tud summa raha. Sel teel saaksid ehk liiv- lased varsti omale tarvilise ettevalmistusega muusikalise juhi, kes nende muusika kultuuri tarvilises suunas ja ulatuses suudaks ja mõis- taks juhtida.

Lõpuks olgu tähendatud, et liivlased kor- raldasid läinud aasta jaanipäeval oma kodu- e s i m e s e L i i v i l a u l u p e o, milles 70-nehingeline segakoor tegev oli. See laulupidu liivlastele ennekuulmata vägeva lauluga ja Eesti ja Soome hõimlaste sütitavate ja vai- mustavate kõnedega oli liivlastele samasugu- seks rahvuslikuks suursündmuseks, nagu meie esimene laulupidu meie rahvale. Rahva rah- vuslikult ärganud vaim sai siit uut elu ja lauluarmastus uut äratust.

Liivlastele selgus siin laulu suur mõju rahva rahvuskultuurilises arenemises, selgus see äratundmine, et Liivi laul ei tohi kaduda senni kui püsivad liivlased ja liivlased ei saa kaduda senni kui kõlab Liivi laul. Tahaks uskuda, et see äratundmine on meie väikeses hõimlases nii suur, et ei üks ega teine, — ei liivlased ega Liivi laul kunagi ei kao, vaid et nad kosuvad ja kasvavad, arenevad ja täienevad sihikindlalt ning jäädavalt.

Jooned Eesti muusika ajaloost.

Anton Kasemets.

(Järg 3.)

Peale eelpool nimetatute ilmusid esimese laulupeo mõjul veel mõned vähem väärtuslikud laulude kogud, milledest võiks vahest veel nimetada J a a n J u n g i poolt välja antud ja koolidele määratud kogu

„Saulud kahe ja kolme häälega ja kaanonid“,

mille esimene jagu ilmus 1871. a. II. jagu 1876. a. ning mis sisaldas peale Saksa laulude ka mõned Jungi enese loodud laulud.

Nagu sellest 1869. ja järgnevail aastail ilmunud noodiraamatute loetlusest näha, tõi esimese laulupeo vaimustus ennenägemata suure elavuse meie noodi kirjastusesse. Terve rida saksa- ja eestisoost lauluarmastajaid saatis uusi laulusid raamat raamatu järele lauljaile kätte, võttes neisse oma maitse ja arusaamise järele seda kõige ilusamat ja paremat, mis neil oli võtta. Selleks kõige ilusamaks ja paremaks oli aga tolleaegse maitse ja arusaamise järele ainuüksi Saksa magus-sentimentaalne laul. Nii oli see, loomulikult, kõigi saksasoost meeste juures, nii oli see aga ka Jannseni kui ka teiste eestisoost lauluarmastajate juures. Ja see sai saatuslikuks meie koorilaulule. Laul, mis esimese laulupeo õhutusel ja äratusel suure hooga edenema hakkas, sattus kohe oma esimestel sammudel saksapärasuse vesisele teele ja jäi sellesse unnikusse aastakümneiks nii tugevasti kinni, et isegi meie päivini ei ole suudetud sellest täiesti vabaneda. Asjata oli tolleaegseis oludes oodata meest, kes oleks mõistnud ja suutnud rahvast valetelt tagasi tõmmata ja õigele teele juhtida. Kõik, kes tundsid endid olevat kutsutud rahva muusikaelu juhtima, — kõik meie tolleaegsed koorijuhid, asjaarmastajad-heliloojad ja hiljem ka esimesed elukutselised muusikamehed - heliloojad — jatkasid meie lauluarendamise tööd ikka sessamas saksapärasuse vaimus, milles seda kord oli alustatud, seega seda väära suuna omalt poolt veel enam süvendades ja kinnitades.

Ainus mees, kes alustatud suuna ekslikkusest sel ajal aru sai ja sellele teadlikult katsus vastu astuda, oli meie tuntud kirjanik ja poliitikamees

Carl Robert Jakobson,

kes sündis 26. juulil 1841. Tormas-köstri Adam Jakobsoni pojana. *) Vastandina Jannsenile, kes eestlaste arenemist tahtis juhtida Saksa kultuuri abil ja laulu alal seda ka otsekoheselt teostas, astus Jakobson, poliitika tegevusesse ja rahvajuhi kohale asudes, Saksa mõjule kõigil aladel järsult vastu ja püüdis rahvas puhast rahvuslikku vaimu äratada ja teda Eesti omapärase vaimuvara hindamisele õpetada. See pärast püüdis ta ka sellele saksapärasusele, millesse oli uputatud meie koorilaul, teravalt vastu astuda. Eesti laulude laulmist Saksa viisidel nimetas ta vööraسته ehte kandmiseks ja oma enese loomuse ärasalgamiseks ja tahtis sellele seega vastu astuda ja rahvast Eesti omapärase „loomuse“ hindamisele ja armastamisele äratada, et ta, vastukaaluks Saksa laulude kogudele, välja andis kaks kogu koorilaulusid, mis sisaldasid Eesti rahvaviise, esimese Eesti helilooja Kunileidi loodud laulusid ja iseloomult Eesti lauludele lähedaid Soome laulusid. Need kogud, mis ilmusid nime all:

„Banemniise Bandle Sealed“, esimene jagu 1869. a. ja teine jagu 1871. a., leidsid küll igal pool sooja vastuvõttu, kuid ainukestena omapärastena nii ilmunise ajal kui ka kaua pärast seda ei suutnud nad tuua mingisugust märgatavat muudatust sellesse väära suuna, mis oli nii kindlasti rajatud ja milles sitke visadusega jätkati meie koorilaulu arendamist. Ja ei võinudki, sest et puudusid ju sel n. n. esimesel või ettevalmistaval ajajärgul alles mehed, kes oleksid rahvaviisi seadnud kauniks koorilauluks, või loonud omapäraseid laulusid, — puudusid alles omad heliloojad, puudus ka seepärast oma muusika, oma kunst. See hakkas alles idanema teisel, arenema kolmandal ja „looma“ neljandal ajajärgul, mille vaatlemisele kohe asume.

(Järgneb.)

*) Adam Jakobsonist v. lähemalt „Märkused Eesti koorilaulu tekkimisest ja arenemisest“ „Muusikalehes“ nr. 2 ja 3 — 1925.

Märkused Eesti koorilaulu tekkimisest ja arenemisest.

Anton Kasemets.

(Järg 4.)

Tegelikult seda aga ei sündinud. Vana Jannsen, kes ei olnud eelarvamistest päris vaba ja seepärast ka laulupeole kui Eesti rahvuslikule ettevõttele vaenuliku „seltskonna“ poolt lendu lastud hirmu- ja õuduse juttudega teatud mõöduni arvestas, ei sõandanud segakoorisid laulupeole kutsuda, sest „kuida olleks mõinud meeste- ja naiserahvas igast nurgast, kui ka ühhe ainfa päeva peale, kofko kutsutud jada, ilma et seal pahhandust polleks ette tulnud, mis piddo pühhitsemist olleks jegganud, ehk teda foggoniste feelnud pühhitsemast“, nii kui ta selle kohta „Postimehes“ kirjutas. Üldine vastutus ennenagemata suure rahvusliku ettevõtte — laulupeo — eest oli nii kui nii väga suur ning pahandusi palju, — võta siis veel vastutus naiste, perekondlikkude tülide ja koduste sekelduste eest ka oma peale!

See tundus Jannsenile liig ja ta jättis tähtsama ja suurema osa laulukooridest — segakoorid — laulupeolt hoopis kõrvale ja hakkas oma „Postimehes“ meeskooride asutamist õhutama ja meeskoori laulusid laiili saatma.

See oli meie seisukohalt muidugi suur väärsamm. Sest olgugi, et selle õhutuse õlul Jannseni enese sõnade järgi uued meeskoorid üksteise järele otsekui maast üles tõusid ja meestelaul seega suure tõuke edasi sai ning senisest hoogsamini edenema hakkas, jäi tähtsam osa laulukooridest — segakoorid — sellest tõukest otsekohe puutumata. Veel enam. Selle sammuga lükati segakoorid just kui teisele plaanile ja jäeti ilma sellest vaimustuse tõusu ja „ärkamise“ elevuse otsekohesest mõjust, mis sai osaks meeskooridele esimese laulupeo tegelastena. See tegi esimese laulupeo vastuvaidlemata suured tagajärjed meie koorilaulu edu suhtes ükskõlgsseiks ja selle ükskõlgsuse pitsat jäi meie koorilaulus püsima mitmeks aastaks.

Kui segakooride laulupeost eemalejätmine võttis võimaluse tolleaegse koorilaulu tõsisest seisukorrast täit ülevaadet saada, siis näitas ometi see kiirus, millega reorganiseeritud meeskoorid laulude kätteõppimisega valmis said — laulupeo ametliku loa kättesaamisest kunni peoni oli ainult 4 kuud aega, — ja see, kuidas nad oma ülesande laulu-

peol läbi viisid, et üldine muusikaline tasapind oli juba üle maa õige kõrge ja vaimustus laulu ja laulupeo vastu igal pool suur. Sest laulupeole ilmus 46 laulukoori 44 kihelkonnast, kokku 822 lauljaga, kusjuures kõik maakonnad olid esitatud peale Lääne- ja Saaremaa, kust maakauguse pärast koorid puudusid. Segakooride osavõtul oleks kooride kui ka lauljate arv kindlasti suurem olnud.

Ülepea-kaela asutatud meeskooride võimisesse polnud Jannsenil täit usku, pealegi kus ettevalmistuse aeg lühikeseks jäi, millega ta ka laulupeo eeskava kokkuseadmisel rehendas. Selle kohta kirjutab ta „E. Postimehes“ nr. 12:

„Et kõrgem laulufunnt, mis pikemat ja jõgavamant ettevalmistamist nõuab, meie esimel juubeli pidul veel mitte iga kihelkonna laulja asi ei või olla, — iseäranis kui meil waewalt weerand aastat ettevalmistamifeks aega antafje, — on muidugi mõista. Sellepärast on jeks kergemad, lõbusad miifid wälja otstitud, mis juures kooris hõlplamad kofku laulda.“

Need „lõbusad viisid“ — 10 vaimulikku ja 14 ilmalikku laulu, — olid muidugi Saksa laulud, peale kahe Soome ja kahe Eesti oma (Kunileidi 2 laulu).

Neile oli Jannsen eestipärased sõnad alla luuletanud ja seega nad rahvale hästi suupärasesks teinud. Sellega aitas Jannsen kaasa selle saksapärasuse süvendamisele, mis oli juba enne laulupidu meie koorilaulu suurimaks puuduseks.

Tol ajal polnud ju meil veel oma heliloojaid, peale noore Saebelman-Kunileidi, kes esimese pääsukesena üksinda kevadet tuua ei suutnud. Pealegi elati ju siis üldse saksapärasuse õhkkonnas, ilma et ses midagi halba või ebanormaalsset oleks leitud.

Sellest saksapärasusest, mida hiljem ka Dr. Hermann suure südidusega süvendas, ei ole meie koorilaul veel tänapäevanigi täiesti suutnud vabaneda. —

Kartus kooride nõrga võimise pärast piinas Jannsenit kunni peaproovini. Ta kirjutab selle kohta:

„Ma tunnen üht mäikest meest, *) kes oma viieksümne aasta eluaastate sees veel ial nii furutult ja rõhutult kirjuse ei ole läinud kui sel päeval. Siin ja lootus tema juudames olid teineteise tarvis kinni ja keegi ei teadnud öelda, kumbal õigus oli ehk kumba kätte pärast võit jääb.“

Alles siis jäi ta rahulikuks, kui ta esimese raskema laulu — „Sind Issand meie kiidame“ — oli läbi juhatanud ja see „omas kolmes esimeses jaos läks kaugelt üle lootuste, nagu nõõri mööda otsani hästi“, — ja rõõmustas selle üle nii, „et kõige 800 laulja kaela oleks kinni hakanud ja neile suud annud“, nagu ta hiljem ise kirjutas.

See rõõm leidis kinnitust ka proovi jätkamisel, sest

„Jest laadid läks kuni otjani kõik hästi ja harva mõni koht tarvitas kahefordset ülesaulumist; ka waljumaks ja wagusamaks paifutamist oli aga ford tarwis kätte näidata, — läks nagu tulega, jest wahwad kodused laulujuhatajad olid ka selle eest õppimise ajal murettunud.“

Sama hästi kui peaproov, õnnestas ka laulupidu ise, mis Jannseni rõõmu aina suurendas.

Selle kohta kirjutas Jannsen „Eesti Postimehes“:

„enam ehk vähem lauldi kõik laulud paremini, kui selle liihite eettenalmistuse kohta oleks võinud loota. See tegi rõõmu Eesti lauljatele ja pidulaulujuhatajale, — noh, neist ära räägi, need oleksid igale lauljale muju annud.“

Eesti koorilaul oli seega siis poolesaja aasta jooksul niivõrd tubliste edenenu, et ta esimese tuleproovi — laulupeo — täitsa rahuldavalt välja pidas. Ja kuigi Jannseni roosiliste kirjutuste ridade vahelt võib välja lugeda, et esimene kooslaul ainult ena m vähem õnnestas, ja ta seda lauses:

„mitte kunsti laulu kuulda anda, waid oma priiuse mälestuseks rõõmsalt laulda, jeda olid meie lauljad tahtnud, ja aitama, jee oli hästi forda läinud,“ —

ka otsekoheselt välja ütleb, oli selle laulupeo moraalne mõju ometigi määratu suur, — suurem vahest, kui ühelgi muul sündmusel meie rahvuslikus elus. Ennekuulmata vägeva ühislaulu läbi sai rahvale korruga selgeks, kui palju sisemist kultuuri ja waimlist jõudu

*) See väike mees oli Jannsen ise. Laulupeo kirjeldustes jätab ta pea alati oma nime häbelikult nimetamata.

Muusikalised mõtteterad.

Muusika peab inimese hingest tuld lööma.

(L. v. Beethoven.)

*

Laulja on kui sõdur: ainult waimustus viib teda eesmärgile.

*

Ütle mulle mis sa laulad ja ma ütlen sulle, kes sa oled.

*

Sagedasti on ühest lihtsast väikesest laulukesest küllalt, et suurt kurbust peletada.

*

Õige arvustus on kui arstirohi: ta on mõru kuid tervendab.

temas peitub ja see enesetundmine äratas temas lõkkele võimsa rahvusliku iseteadvuse, mis sai meie rahvus-kultuurilise arenemise kindlaks aluseks.

Eesti koorilaul ise sai aga sellest väga palju äratust ja waimustust ja hakkas siit peale senni nägemata suures tempos arenema ja edenema.

Üldlaulu kõrval oli kooridele ka suureks ergutuseks võistluslaulmine, mida laulupeo kolmandal päeval korraldati. See andis kõigile kooridele võimaluse näidata, mis nad olid õppinud ja võistelda muude kooride võimisega. Seda võimalust kasutasid pea kõik peost osavõtnud koorid, kusjuures auhinnamõistjate-komisjoni otsuse järgi kõige paremaks ja seega esimese auhinna osaliseks osutus Tallinna „Estonia“ laulukoor, teise auhinna osaliseks Kursi laulukoor ja kolmanda auhinna osaliseks — Tartu Maarja, Koeru, Jõhvi, Maarja-Magdaleena, Peetri, Palamuse ja Tarvastu kihelkonna laulukoorid.

Auhindu omandanud kooridele osaks saanud eriline austus ergutas muidugi ka teisi koorisid hoolsamale tööle ja püüdmisele, et järgmisel laulupeol ise auhinna osaliseks saada. Sarnane ergutus oli koorilaulu edaspidisele edenemisele ainult kasuks.

(Järgneb.)

Kiri Roomast.

Viktor Krull.

Tänane post tõi mulle kodumaalt Heinrich Meri „Igatsuse laulu“, mis on kirjutatud Enno ilusaile sõnadele „O viige terviseid jumala randa-dele!“ See laul tuletab meele kauge kodumaa. Loen lehes märkusi orkestraalmuusika nõrkusest ja näen passiivsust ka üldises muusikas. Ooper vist on tahaplaanile asunud selle tõttu, et solistid Itaalias viibivad ja domineerib tugevasti operett. Kodumaa muusikaelu peale mõeldes hakkad arvustama ja vaat-lema seda, mida pakub praegu Rooma.

Küll võib kõneleda suurest Itaalia muusikast üldse, kuid rahva poolehoidu tõttu peab esiplaanile seadma ooperi. Roomas on talvel ainult üks ooper, mis töötab eraettevõttega ja vaevalt kusagilt toetust saab. Kavatsus on käesoleval „pühal aastal“ ooperit pakkuda Konstanssis ka suvel. Kuna teatri hoone läheb kergesti ühe ettevõtja käest teise kätte, ei hoolitse keegi suuremat tema saatuse eest. Dekora-tiivne külg on seega seatud hoopis tahaplaanile: — siinses suures ooperis näeb dekoratsioone, mis on nii viletsad, et meie säarastega enam ei julgeks lavas-tada ooperit. Ringhorisont, — seda meie „Estoo-nia“ suurt plussi — ei ole. Peadirektoriks on Edo-ardo Vitale — üks paremaid ooperi juhtest, keda olen näinud. Millise entusiasmi ta juhib orkestrit ja kui peenetundeliselt ta hoiab kontakti orkestri ja solistide vahel, seejuures orkestrit nii palju tagasi hoides, et solistide hääled alati püsivad domineerivaina! Käesoleva hooaja jooksul on soori-tatud järgmised ooperid: „Aida“ (suurepärasemas ettekandes, nihästi lavaliselt, kui ka muusikaliselt), „Carmen“, „Falstaff“. Wagneri „Meister-singerid“ ei õnnestand, hoolimata sellest, et Hans Sachs osas esines kuulus prantslane Mar-cel Journet, sest itaallastele jääb võoraks Wagneri muusika. Üldse ei meeldi rahvale ooperid ilma aariateta. Nii mängiti siin uudisena Lacceti ime-ilus ooper „I caruacialli“, mis on muusikaliselt sedavõrd ilus, et teda suure huviga veel kord tahaks kuulda, kui tema iga siin näitelaval ei oleks olnud nii lühike, — ainult 4—5 korda etendati seda uudis-teost. Selle väikese edu põhjust tuleb otsida ainult selles, et temas ei ole kujukindlaid aariaid, ei ole ka kõrgeid „tenuto“ helisid, milledega ooperilaulja siin kõige hõlpsamalt saaks ovatsiooni osaliseks. Enam juba meeldib rahvale Verdi oma kerge muu-sikaga. Nii läks suure tuluga kassale ja solistidele üle näitelava tema „Trovatore“. Väljaspool ees-kava etendati Puccini surma puhul mitmed tema ooperid. Puccini võetakse siin alati suurima vaimus-tusega vastu. Puccini ooperis on siin nii mitu korda sooritatud, et etenduste arvu ei tea lugeda. Ja „Tosca“ on see ooper, mis siin alati kõige suurema edu osaliseks saanud. Võõrastav, et „Tosca“ Tal-linnas nii väike menu olnud, aga arusaadav jälle, kui mõtled, et „Estoonia“ väike orkester ei suuda oope-rile anda seda alust, mis teeks et ta oleks mõjuv. Siinne ooperiorkester on ligi 80-meheline. Isegi viletsas Rooma ooperis „Eliseos“ on kolme-kümnekahemeheline orkester.

Kui küll kiitvalt võib mainida ooperi suurt orkest-rit ja tema häid juhte, siis ei saa seda öelda laul-jaist. Kui arvatakse, et Rooma ooper on see, kus saab kuulda maailma parimaid lauljaid, siis oldakse eksiteel. Rooma ooperi suhtes võivad meil õigusega olla suuremad nõudmised, kuid tihti ei rahulda solis-tid väiksemadgi nõudmisi nii lavaliselt kui hääle-liselt. Nii ei rahulda mitmed „kuulsused“ kuidagi

„asjatundjaid“ ja tihti segab end applausi hulka vile. Nii oli see, näiteks, „Carmeni“ adressil. Me loodame ja tahame siin kuulda bel - canto't, tahame kuulda ilusat joont laulus, ent me ei leia seda, ja selles peän täiesti ühel arvamisel olema hra Neumanniga, kes mulle sellest suurest puudusest kord kõneles. Selletatav on see ilusa laulu puudumine seega, et paremad lauljaid ei püsi Roomas: nad lah-kuvad esimesel võimalusel Ameerikasse ja mujale. Muidugi kuuleb selles suures lauljate peres lauljaid iseäraliste võimistega, kuid neid on nii vähe, et üldi-sest bel - canto'st siinses ooperis kõneleda ei saa. Kui leiame häid sopraane, häid tenoore — siis on mõnikord kurb kuulda, mis ennast siin nimetab bas-sideks ja altodeks. Siin oli bass, kelle võimised töö-pooldest ei oleks välja kannatanud meie arvustust: nõrgad, värvitumad sügavad toonid, pressitud vae-valised kõrgemad, — aga ta leidis agendi, kes talle muretseks koha paremate tingimustega, sest väljas-pool hinnatakse Itaalia lauljaid ilma arvustamata.

Millist suurt bassilauljat Bernhard Hanseni kujul meie „Estoonia“ omaks nimetab, seda hakkad iseäranis siis hindama, kui kuuled kuulsaid itaal-lasi.

Kui kõneleda bel - canto puudumisest, siis otsi-gem selle põhjust asjaolus, et Roomas (muudest lin-nadest ei tea veel rääkida, kuid on kindlaid andmeid oletuseks, et see ka mujal linnades nii) täielikult puuduvad laulumaestrod selle sõna täies mõttes. Kuidagi ei oleks meil kodumaal, ei ka mujal mõel-dav, et eriala poolest klaveritõpetaja annaks laulu-tunde; ei minda laulu õppima ka opereti- või ooperi-juhtide juure, ei anna laulutunde ka „kinoorkestri“ juht ega tapöör. Siin on see aga enam kui harilik nähtus ja kui hakkaks sõeluma sinneid maestrosid laulpedagoogika suhtes, siis jääksid küll vähesed üle puhtate teradena. Meie kodumaal kiidetakse Bustinii — kuid selle härra laulpedagoogikaga on lugu nii, et tema ametivend, Rooma S. Cecilia conservatorio rektor Ottorino Respighi, kelle juhatuse all olevas konservatooriumis eelnimetatu suure eduga klaveripedagoogina töötab, vist minu suust esimest korda kuulda sai, et tema collega Bus-tinii ka laulutunde annab. Onnaks eestlastele, said kõik tema „metoodist“ aru ja lahkusid peatselt tema juurest. Kõige paremaks arvustuseks selle maestro koolile on asjaolu, et ühele tema paremale õpilasele, kes oma hääle kohta suure Battistini arvamist palus, viimane soovitas vaikida kuu aeg, et „täiesti unustada endised võtted ja siis uuesti teise meetodi järele peale hakata“.

Veel „kuulsam“ kui eelmine, on ülalnimetatud kon-servatooriumi laulumaestro di Pietro — vist ka meie lauljatele tuntud, kuid vaatamata tema teadmiste peale, ei suuda ta kuigi palju ära teha koolivajava häälega, sest näib nagu puhkaks ta oma varemalt saavutatud loorberitel. Missuguse tundmusega avab küll õpilane suu laulmiseks, kui maestro endale kõr-vadesse poomvillatroppe topib. Õppimine aga seis-ab selles, et maestro laseb õpilast ligi pool tundi laulda küll harjutusi, vokalüüse, küll laulusid ja pea-asjalikult aariaid ning saadab ise klaveril suure osa-yusega, kuid lektiooni jooksul ei tee mitte üht mär-kust hääleseade suhtes. Kuid lubage, laulpedagoogi võiks endale ette kujutada küll teistsugusena!

Et veel ühest „suurusest“ kõneleda, kelle tunnid kõige kallimad, siis tuleks kindlasti nimetada Mar-

tino't. See tähendab ise väga tabavalt oma kooli kohta, kui aru saada sellest, et ta 25-aasta jooksul laulutunde annab ja õpilasi sunnib nii laulma, kuidas ta ise ette laulab. Arstid käivad välismail oma teadmisi täiendamas, loevad raamatuid, kuid laulu- maestro ei tarvita 25 aasta jooksul ühtki kontrolli ja tagajärg on täieliselt absurdne laulufunktsioonide se- letamine. Osade kätteõpetamiseks on nad kõik head, kuid seks ei tarvitse sõita Rooma.

Paraku suri neil päivil kuulus laulja ja hea peda- goog Kashman. Iseloomustav, et Kashman Viin- nis, kus oli tema endine asukoht, oli kui õpetaja kuulsuset, kuid Roomas äratas ta tähelepanu ja võit- tis austuse, ning tõepoolest võis tema õpilastes mär- gata bel-canto süsteemilist kooli.

Lauluharjutused algavad maestro juures kohe aariaist — nendel nad tahavad häält ka seada. Veid- der oleks, kui klaveriõpilane õpiks enne Liszti töid mängima ja siis Czerny harjutusi.

Kerkib küsimus, kas siis Roomas üldse leidub hääle pedagooge? Sellele vastata on raske ja soovitusena ühe või teise juures õppida, võib armsale tuttavale karuteeneid üles näidata. Tõesti ilusat tööd teevad mõned vähema tähtsusega maestrod. Nad ei ole nii kallid ja teevad vahest oma parema teadmise ning mõistmise järele — kui neil ainult ei oleks ruttu. Rutt väljendub selles, et sunnitakse õpilasi esimesest tunnist peale kõige raskemate ülesannetega hakkama saama. Mingisugusest sihikindlast meetodist ei või juttugi olla. Niisugusest bel-canto'st, nagu me seda tunneme maailma suurimast lauljast Battis- tinist, Titta Ruffost, ei oska itaallased unis- tadagi, sest vaadake — Riias valmistatakse vastu võtma Battistini; seal tema laulab, nagu loen Läti lehest, kuid kunagi ei laula Battistini näiteks Roomas.

Et juba Battistinist jutt — siis peatun veidi selle suure isiku juures, kellega tutvust teha mul õnn oli mu praeguse maestro juures.

Battistinist kui maailma parimast lauljast on vist vähe veel öelda, sest maailma arvustus on teda üldiselt tunnustanud ainsaks vana bel-canto esi- tajaks. Battistini kogu olemus on moodustatud kõ- laks, millele ta oma inspiratsiooni järele annab värvi. Teda laulma kuuldes, ei saa kuidagi uskuda, et lau- lab 73-aastane — ei, hääles on võrdlematu värskus — alumisest noodist kunni la - be mol'ini on kõik üks ühtlustatud sonoor võlvus. Väsimatult töötab see maailma parim laulja — ta harjutab häält, nagu viiulimängija oma viiulil — raugematult, täpselt — iga päev. Neil igapäevastel harjutustel oli mul õnnel- lik juhus viibida ja lähemalt tutvuneda võltsimata vana Itaalia kooli süsteemiga, nähes ja kuuldes seda kontsentreeritult ühes tema suuremas esitajas. Kümme päeva umbes — iga päev ligi kaks tundi — laulis Battistini nüüdsel Roomas viibimisel selle maestro juures ja mõned õpilased tohtisid seal juures olla.

Battisini on kui inimene vaba igasugusest uhku- sest, lihtne ja sõbralik ja ta annab meeleldi juhatusi lalus sellele, kes tema poole pöördub teadmishimul. Palusime luba kontrollleerida tema hingamisviisi laulmisel, ja ta seletas meile täpselt seda hingamist, mis on talle võimaldanud laulda nii kaua aastaid. „Olen palju nooruses töötanud, püüdnud ja laul on ala, kus püüdmine kõige suurem peab olema — sest suurem tähelepanu peab juhitud olema sellele, kuidas laulja minimaalse energiaga kõige suuremat saa- vutab.“

Siin väike näide sellest, kuidas 1. detsembri mäss Eestit tutvustanud väljaspool kodumaad.

„Kas olete rootslane?“ küsib mult suur Battistini. „Ei ole, — olen eestlane,“ vastan.

„Estonia, Estonia — kus on see maa,“ mõtleb ta, äkki lisab aga küsides juure: „Kas see maa, kus kommunistid mõni aeg tagasi tugevasti liia said? Bravo, bravissimo!“

Seda väikest kõrvalist juttu andestagu mulle lugeja — kõnelesin sest nii meeleldi.

Jah — ei Battistini ega Ruffo ei laula Roomas — Room ei ole pealinn nende suurimate lauljate arva- tes. Ruffo käis sügisel siin, kuid ei laulnud; Battis- tini elab suuremalt jaolt Rooma läheduses, omas lossis. Huvitav kokkusaamine saab olema aprilli- kuus Berliinis — 17-dal laulab Ruffo, 18-dal samas saalis Battistini. Kas arvustus hakkab võrdlema, või hindab üksikult mõlemaid kuulsusi? Tervitada võiks meie muusikapublik seda, kui meie asjale lähedalseisvail õnnestaks võita Battistinit kontser- diks Tallinna, kui tema Riias laulnud. Kui vähe Itaalia praegu annab suuri lauljaid, tõendab ka see, et lätlane Kaktin on angasheeritud Monte Karlo suure ooperi, kuhu varemalt pääsesid ainult Shaljapinid ja itaallased. Kaktin esineb seal, nagu lehest loen, kõige suurema eduga. Seega on Kaktini tagasitulek Lätisse vist väga küsitavaks saanud.

Kurb on lauluharrastajale, et Roomas üldse ei ole vokaalmuusika kontserte. Kontsert on see, kus laul- jat tema võimises tundma õpid. Ooperis on nii mitukümmend võimalust tähelepanu häälest eemale juhtida.

Nüüd veel lühidalt instrumentaalmuusikast, mis siin mitte väga kõrgel ei seisa. Suuri kontserte kor- raldatakse S. Cecilia akadeemia algatusel kaks kuni kolm korda nädalas Augusteas. Orkester koosseisult suur; vähem rahuldab kvalitatiivselt. Orkestri juhid ei saavuta orkestrilt alati seda mida püüavad, sest orkestrandid ei ole nähtavasti nii suured kunstnikud, kui seda on näiteks Berliini Philharmoonia ja Leip- zigi Gewandhaus'i orkestrite liikmed. Harukordselt suure elavusega võetakse aga osa neist kontserti- dest. Alaline orkestrijuht on Molinari — S. Ce- cilia muusikaakadeemia esimees. Tema juhatusel funktsioneerib orkester kõige täpsemalt, sest alaline juht tunneb kõige enam oma orkestrit. Külalistel on ses suhtes raskustega tegemist. Väga hea juht on kahtlemata Balling. Tal oli siin suur edu, kuid orkestriga ei olnud ta nähtavasti päris rahul.

Willy Ferrero — see suur „Wunderkind“ — on saanud küll meheks, kuid mitte „Wunder- mensch'iks“. Orkestri juhatus loobus talle tasumaks- misest, lubades küll esineda, kuid tasuta. Kuninga ema vahelesegamisel olevat see siis mõlemaile pooltele rahuldavalt likvideeritud.

Schneevoigt'il oli olnud harukordselt suur edu. Rohkesti võetakse osa ka modernistide kontser- tidest. Nende hulgas esines praegusaja maailma pare- maist klaverimängijaist Gieking — ei öelda liialdusega sellest virtuoosist, et „mängib kui ku- rat“. Bela Bastok tutvustas isiklikult oma kom- positsioonidega. Need on väga huvitavad, nende vastu võib kõneleda, kuid neid peab tunnustama.

Vastolulisi laineid lööb eelteade Igor Stra- vinski kontserdist. Vanemad muusikamehed lä- hevad, et suurema vihaga pärast põlata (on muidugi nende hulgas ka pooldajaid); konservatorio ruumides aga näen gruppisid vaidlemas Stravinskist kui tundmata suurusest. Vaieldakse ja kontserdil saab olema haruldane edu ja vastaste vile ja sõimamine — itaallased ei armasta vaheldusi, eriti veel, kui need on uudised. Vaimustusse viib neid aga alati Verdi lööknumber: La donna è mobile.

Orelkunstnikud ja orelimängu õpetamine Pariisis.

(Kiri Pariisist.)

Armas Maasalo.

Prantsusmaal on orelimäng väga kõrgel järjel ja Prantsusmaa on kasvanud mõnegi maailmakuulsa orelkunstniku, kelledest oleks nimetada Guilmant, Vidor, Dupré ja Tournemire.

Orelõpetus on Pariisi konservatooriumis määraval kohal ja siin on õpetust saanud parimad kunstnikud sellel alal. Pealeselle valmistavad Pariisis veel organistid Schola Cantorum ja Ecole Normale de la Musique.

Konservatooriumi orelõpetajaks on Eugen Gigout, s. t. Augustini kiriku organist, kelle 80-aastast sünnipäeva siin paari aasta eest pühitseti. Suure innuga ja palavama armastusega jätkab see vana meister kasvatustööd oma klassis, kus käesoleval aastal on 10 õpilast!

On meelilendav näha mängukunsti, kui tema klassi satud näiteks n. n. fuuga tunnil.

Õpetaja andis õpilasele paberile kirjutatud teema. Õpilane vaatas seda pisut aega ja mõttes. Siis hakkas mängima: esiteks antud teema (dux), tema kaasas comes, siis dux kolmandas hääles ja selle järele jällegi comes, — nii moodustub terve neljahääleline fuuga Bachi stiilis. Ebaõnnestanud liikumine või kõik parandatakse kohe kas õpetaja või õpilase enese algatusel. Kesksa käsitluses areneb õpilase mäng vabaks improvisatsiooniks, kuid selle järele ei ole küllalt hõlbus koondamatult pääseda strettotele (Engführung).

Kuulaja jälgib imestusega sarnast harjutust, kus mängijalt ei nõuta kuivi noote ja milles Prantsuse organistidel on kadestatav kypsus. On seletustetagi selge, et konservatooriumi orelõpilasel peab seljataga olema tarviline pikk teoreetiline õppeaeg enne kui ta võib pääseda siinsesse oreliklassi.

Schola Cantorum'is õpetab orelimängu tuntud orelkunstnik ja helilooja Louis Vierne. Siin mängitakse ehk enamgi, kui konservatooriumis nüüdisaja Prantsuse orelimuusikat ja õpilastel on sageli rõõm näha õpetajat ennast istumas orelipingil, ettekandes õppimisele võetavat uut teost. Scholas on suured ja head oreolid, Cavaille-Collin'i ehitatud.

Ecole Normale de la Musique on noor muusika õppeasutus, aastat viis töötanud, ja ta õpilasteks on eestkätt väljamaalased. Isegi Skandinaaviast ja Soomest on seal õpilasi. Orelõpetajaks on siin Notre-Dame'i kiriku organist Marcel Dupré. See noormees on Prantsuse meisterlikum orelivirtuoos. Aasta tagasi andis ta rea Bachi kontserte, kus ta mängis kõik meistri raskemad oreliteosed ilma noodita peast. Dupré on samal määral ka suurepäraline improvisaator ja hea meelega kannab ette kontsertidel fuugasid temale kuulajate poolt sealsamas antud teemadele. Õnnelikud on need õpilased, kel võimalus nautida tema õpetust.

Lauljate Liidu nõukogu ja juhatuse liikme Johannes Reinthali 50-aastane sünnipäev.

31. märtsil pühitses Lauljate Liidu juhatuse ja nõukogu liige Johannes Reinthal oma 50-aastast sünnipäeva. Juba varahommikul äratas Tallinna Meestelaulu seltsi laulukoor, mille asutajaks, lauljaks ja praeguseks esimeheks Reinthal on, jubilaari unest, et talle esimesi varajaseid õnnesoove edasi anda. Keskpäeval tervitasid jubilaari kõigi nende organisatsioonide (muude seas ka Lauljate Liidu) esitused, kus jubilaar väsimata seltskonna tegelasena enamasti juhtival kohal kaasa töötas. Tervituste seerijat täiendasid üle poolesaja telegrammi asutustelt ja eraisikuilt. Pealeselle austati jubilaari hulga hinnaliste kingitustega ja rohketel lilledega.

Väsimata seltskonna tegelase juubelpäeva puhul ei ole huvitusetu tutvuneda tema tööriikka elu käiguga.

Johannes Reinthal sündis 1875. a. 31. märtsil uue kalendri järele Põltsamaa kihelkonnas Kuriste vallas Aida kooliõpetaja pojana. Hariduse sai isalt ja vennalt ning pärast Aleksandri linna-koolis.

Peale kooli lõpetamist oli Reinthal vallakirjutaja abiks Põltsamaal ja Muhus. Tuli siis Raplasse kooliõpetajaks, täites ühtlasi ka talurahva asjade kommissari kirjutaja kohuseid. Sealt tuli

ta Ravilale vallakirjutajaks, kus oli ametis ligi kümmeaastat, läks siis Kohila valda selsama ameti peale, kust 1905. a. karistussalkade eest oli sunnitud põgenema.

Sellejärele tegutses ajakirjanduse põllul: oli Narvas „Põhja Naela“ toimetuses, tuli sealt Tallinna „Sõnumite“ toimetusse, oli „Virulase“ ja ka lühemat aega „Päevalehe“ toimetuse liikmeks ja kui „Tallinna Teataja“ hakkas ilmuma, esmalt selle vastutavaks toimetajaks ja pärast toimetuse liikmeks.

Vene ajutise valitsuse ajal kutsuti ta J. Poska poolt Harju maakonna miilitsa ülemaks.

1917. aastal valiti ta Harju maakonnavalitsuse esimeheks. 1918. a. peale oli ta rahvaerakonna liikmena Asutavas Kogus.

Asutavas Kogus olemise ajal nimetati ta Peterimaa ülemaks, kuhu jäi üheks aastaks.

1921. a. sügisel asus ta uuesti Tallinna.

Oma otsekoheste tegevuse kõrval on Reinthal väsimata seltskonna tegelasena mitmesugustel aladel tegutsenud.

Nii on tema asutatud Kose põllumeeste ja karskuse seltsid, kuna ta muusikaseltsis oli üheks agaramaks tegelaseks. Tallinnas on ta Eesti Laenupangas 5 aastat nõukogu liige ja kümme aas-

Lauljate Liidu nõukogu ja juhatuse liige
Johannes Reinthal

pühitses 31. märtsil oma 50-aastast sünnipäeva.

tat juhatuse esimees. Tallinna Eesti Põllumeeste seltsis on ta olnud 15 aastat juhatuse liige, kirjatoimetaja ja kassapidaja (nüüd auliige ja ka juhatuses), mitu aastat „Lootuse“ seltsi ja majajuhatajana seltsi esimees, oli Eestimaa rahvahariduse seltsi juhatuse liige ja sõja ajal Põhja-Balti sõjapõgenejate abiandmise komitee abiesimees. Peale selle on ta veel olnud mitmes vähe- mas seltsis tegev, enamasti juhatuse liikmena. Praegu on ta Tallinna linnavolinik ja linna revisjonikomisjoni esimees.

Ka muusikaelust on ta agaralt osa võtnud: tema ettevõttel asutati omal ajal „Lootuse“ laulukoor ja hiljem Tallinna Meestelaulu selts, kus ta praegu esimeheks on.

Samuti oli ta Lauljate Liidu asutamisel üks agaramaist eestvõitjaist ja valiti juba alguses Liidu nõukogu ja juhatuse liikmeks, kus senni vahetpidamata püsinud. Eriti suured teened on jubilaaril viimase üldlaulupeo korraldamises, kus tema hooleks oli laulupeo kassa ja rongide liikumise korraldamine, laulukooride vastuvõtmine, registreerimine ja korteritesse paigutamine ning üldine korrapidamine piduplatsil. Selles suurejoonelises töös tuli Reinthali suur organiseerimisvõime, leidlikkus ja energia eriti selgesti nähtavale ja üks sellega on ta juba Eesti lauljaskonna üldise lugupidamise ära teeninud.

Soovime väsimata seltskonnategelasele tema aupäeva puhul ka omalt poolt südamest õnne ja raugemata jõudu sennise viljaka ülesehitava töö jätkamiseks veel paljuiks, paljuiks aastaks.

Kontsertide ülevaade.

P. Ramul.

Möödunud kuu oli Tallinna muusikaelus peaasjalikult kirikliku muusika kuuks. Ja see on ka loomulik, kui arvesse võtta, et see kuu oli suurte kirikupühade ajajärguks. Üksi vaikselt nädalal kanti ette kolm oratooriumit: Mendelssohni „Paulus“, Rossini „Stabat mater“ ja Mendelssohni „Kristus“; pealeselle sooritati veel muusikalisdramaatiline müsteerium „Juudas Iskariot“ ja korraldati mõni eriline orel- ja kirikukontsert.

Mendelssohni „Pauluse“ kandis ette „Estonia Muusika Osakonna“ koor J. Aaviku juhatusel. Õigust öelda, on see koor asutatud ja kasvatatud just vaimulikkude asjade ettekandmiseks. Ettekanne on alati ühtlane, rahulik, suurejooneline ja ilma igasuguste üleliigsete väliste efektideta. Meie oleme kindlad, et ilmalikkude helitööde ettekandmisel ei anna see koor kangeltki neid tagajärgi, mis vaimuliku muusika ettekandmisel. Ja oleks selles kooris ilusate sopraanide kõrval ka head, fundamentaalsed bassid, siis võiks see koor kirikliku muusika alal teatud mõõduni meie uhkuseks saada.

Võrreldes viimase vaimuliku kontserdiga möödunud palvapäeval, osutus see kontsert võrdlemisi vähem kordalainuks. Oratooriumi ettekandele oli küll palju tööd ja energiat kulutatud. Ja enam aeglasemad asjad, näiteks koraalid kanti ka hästi ette. Kuid raskemad osad, näit. lõpukoovid ja fugaad, õnnestusid vähem; ettekanne oli siin üksluine ja puudusid tarvillised varjundid. Pealeselle mängis orkes-

ter seekord liiga tugevasti ja kattis sagedasti koori ära.

Solistidena esinesid meie tuntud oratooriumi jõud pr. P. Brehm-Jürgenson ja hra K. Viitol, kes oma osad stiilselt läbi viisid. Eriti nimetaksime Pauluse aariat Viitoli ettekandel. N. Põlluaas täitis oma osa korralikult, kuid ta ei ole veel oratooriumi stiiliga küllalt kohanenud.

Rossini oratoorium „Stabat mater“ kanti ette „Ilo“ laulukoori poolt. See oratoorium on juba läinud aastal mitu korda ette kantud ja meie kirjutasime juba sellest läinud aastal „M-l.“ nr. 5. Seekordsel ettekandel oli ainult solistide koosseis veidi muudetud. Muus mingisugust nimetamisvääriolist muudatust ei olnud.

Mendelssohni oratoorium „Kristus“ kanti ette Kaarli lauluseltsi koori poolt hra Jürgensoni juhatusel. Selle oratooriumi ettekandel meie, kahjuks, ei saanud olla ja sellepärast ei või meie selle kohta lähemat arvustust tuua.

Selle kuu rahva- ja sümfoonia kontserdid hra R. Kulli juhatusel olid kaotanud oma stiilse iseloomu. Eeskavad väga segast iseloomu. Mõned neist olid koguni õnnelikult kokku seatud, näit. oli vaimuliku muusika kõrvale R. Wagneri „Parsifal“ paigutatud Pierné eksootiline tants.

Neist kontsertidest pakkus erilist huvi Eesti Orkestrantide Ühingu erakorraline sümfoonia kontsert, mis peetakse nimetatud ühingu poolt traditsiooniliselt iga aasta. Orkester oli

erakordselt suures koosseisus (kunni 80 mängijat). Suurt kõlavust nõudvais kohtades oli orkester tõesti tugev ja massiivne näit. Wagneri „Walkiriide“ lennus“ ja Tšaikovski 6-da sümfoonia III. jaos. Seal aga, kus oli nõuetav enam täpne läbitöötus, osutus orkester liiga raskepärasesena, näit. sama sümfoonia I. ja IV. jaos. See on muidugi seletatav sellega, et alaline orkester oli rutuliselt täiendatud kõrvaliste mängijatega.

Edasi tuleb eriti nimetada 30-t rahvakontserti, mis oli korraldatud fagotisti A. Kirikali 20-aastase tegevuse mälestuseks „Estoonia“ orkestris. Igaüks teab, et igas orkestris on väljapaistvate solistide kõrval veel tagasihoidlikud, silmapaistmata töömehed. Kui tagasihoidlik mõni instrument ja selle partii ka on, ikkagi on ta üldise ansambli jaoks vajaline. Peab tõsiselt armastama muusikat, ühtlasi aga ka tagasihoidlik ja kannatlik olema, et ohverdada üldiste huvide kasuks. Niisugune tagasihoidlik, kannatlik ja tõsine muusikaarmastaja on just meie jubilaar fagotist A. Kirikal. Orkestrile teeb see aga au, et ta vääriliselt hindas ühe oma liikme pikajalist tööd.

Solistidena esinesid hra A. Lemba, prl. H. Granfelt, pr. O. Torokoff-Tiedeberg, hra Bööcke ja pr. Bakanovski.

Hra A. Lemba tõi kunstiküpselt kuuldavale Rubinsteini d-moll klaverikontserdi. Soomlane prl. H. Granfelt on lüürilis-dramaatiline sopraan. Ta on tüübiline kammermuusika ettekandja. Koloratuur-asjad temale ei sobi. Kõige enam õnnestusid ta ettekandes Soome rahvalaulud. Pr. O. Torokoff-Tiedeberg omab ilusa ja tugeva sopraani. Ta kandis hea eduga ette aariaid ooperist „Aida“ ja „Tosca“. Kahjuks on ta viimasel ajal väga vähe esinenud. Hra Bööcke kandis ette Davõdovi cellokontserdi tuntud väärtusega ja suursugususega. Pr. Bakanovski kandis ette Arenski klaverikontserdi. Temal on võrdlemisi hea biserne tehnika. Ettekandes on tal aga liiga palju lüürismi, mis sageli segab enam rahulikku ettekannet.

Sümfoonilise muusika alal peame veel üht erilist fakti nimetama. See on A. Lemba uue f-moll sümfoonia ettekanne. Selle sümfoonia esiettekanne oli küll juba läinud aastal, kuid siis ei märgitud seda sündmusest üheski lehes pikemalt. Eesti sümfoonilise muusika literatuur on võrdlemisi väga vaene. Sellepärast peaks iga enam-vähem suurema helitöö ilmumine tingimata eriliselt äramärgitama. Seda nõuavak meie ühiskondlikud huvid.

Lemba sümfoonia koosneb kolmest jaost. Esimene jagu — Moderato molto — on kirjutatud n. n. sonaadi allegro vormis. Selle jao peateema kujutab endast väikest kromaatilist ehitatud motiivi (as, e, f, fis, g, des). See on omast kohast just kui leit-motiiv. See liihikene motiiv on mitmesugustest okestrigruppidest läbi viidud ja huvitavalt imitatsiooniliselt läbitöötatud. Selle jao kõrvalteema (Esduuris) on esimesest märksa pikem ja ehitatud sekventsi vaimus. Terve esimene jagu on orkestrereeritud massiivilt ja kõlavalt ja on tarvitatud mitmesugused orkestrivärvisid. Üldse on sümfoonia esimene jagu muudest huvitavam. Selles suhtes tuleb just eriti nimetada peateemi imitatsioonilist läbitöötust.

Sümfoonia teine jagu — Scherzo — on kirjutatud n. n. laulu vormis. Selle jao põhiteemi on õnnelikult leitud, läbitöötatud ja instrumenteeritud, nimelt

selgelt ja kergelt, nagu seda üldse nõuab Scherzo iseloom. Scherzo keskmise osa (Musette) aluseks on üks meie rahva seas väga laialt tuntud ja rahvalikuks saanud Saksa viis. Selle teema läbitöötus on võrdlemisi üksluine; üks ja seesama teema kordub peaaegu muutmata kujul mitmesuguseis gruppides viis korda, mis sellele annab monotoonse iseloomu.

Prof. Artur Lemba,

kelle uus sümfoonia hiljuti „Estoonias“ ette kanti.

Sümfoonias puudub pikaldane osa (Andante või Adagio); see oleks vahest soovitav, et üksikute jagude vahele saada enam kontrasti. Selle aset täidab ainult väike introduktsioon.

Sümfoonia viimane jagu — Allegro moderato — on tervelt ehitatud Eesti rahvaviisidele. Täpselt võttes, pole sellel jaol kindlat vormi. Siin vahelduvad üksteise järele mitmesuguses järjekorras kolm rahvaviisi, nimelt „Hõissa, hõissassa!“ (fugaton), „Ketra Liisu“ ja „Üles, üles, hellad vennad“. Üldise läbitöötuse, viimistluse ja instrumentatsiooni mõttes on see jagu nõrgemini kirjutatud, võrreldes sümfoonia muude jagudega.

Vaatamata mõningatele puudustele on see sümfoonia ikkagi uueks väärtuseks meie sümfoonilise muusika väikeses literatuuris. Meie muusika aremine selles sihis vajab muidugi vastavat tähelepanu ja toetust meie seltskonna poolt, mida meie aga, kahjuks, ei maksa.

Samal ajal, kui uue sümfoonia ilmumine möödus peaaegu tähelepanemata, äratas väikeste vokaaltööde ettekandmine meie seltskonnas üldist huvi. Seesuguseks oli Mart Saare helitööde kontsert. Eeskava tähtsamaks numbriks oli muusika J. Oro näidendile „Kadunud printsess.“ Tegelikult kujutab see muusika endast rida väikesi töid koorile ja solistidele klaveri saatel. Iga üksik neist väljendab teatud kindlat meeleolu. Kuid siin puudub see ühine joon, mis ühendaks kõik need väikesed asjakased ühiseks tervikuks. Ühtlasi tundub kõgis selle tsükliuste teostes autori kaldumus n. n. Prantsuse impressionismi poole Debyssi vaimus. See tundub eriti mõtte väljenduses kokkusurutatud kujul, mitmesuguseis altereeritud, s. o. kõrgendatud ja madaldatud intervallides, lühendatud ja lõpetamata kadentsides jne. Kud mitte selles ei ole autori loomingu peahuvi — tema arsamaks alaks on rah-

vaviiside väljatöötus. Ta on sellest väga huvitatud. Ta püüab instinktiivselt tabada rahvamuusika iseloomu ja selles kirjutada. Kahjuks, puuduvad aga meil täpsed teaduslikud andmed, millele järele tuleks rahvaviiside väljatöötamisel käia, sest meie rahvalaul

Mart Saar

korraldas hiljuti „Estoonias“ oma helitööde õhtu.

on alles teaduslikult täiesti läbiuurimata. Sellepärast tulevad nii M. Saare, kiu ka iga muu helilooja tööd Eesti rahvamuusika elementide kõrval ette ka muude rahvaste, — Saksa, Vene ja üldse põhjarahvaste muusika elemendid. On selge, et meie rahvusliku muusika arendamiseks on vaja kogu meie seltskonna tähelepanu ja kaastööd, mida me aga jällegi ei näe.

Solistidena esinesid kontserdil pr. M. Päts-Jakobson, hra A. Arder, pr. H. Helila ja prl. Orav, kes sooritasid suure, koguni liigagi suure eeskava.

Kammermuusika alal tuleks märkida prof. A. Glehni 5-dat õhtut. Eeskavas oli Beethoveni G-dur keelpillide kvartett (prl R. Feinstein, hrad R. Mill, J. Paulsen ja A. Glehn), Brahmsi klaveri kvintett (prof. A. Lemba kaasaitamisel) ja Brahmsi romansid (pr. G. Glehn). Eeskava stiilne ja klassikaline. Ettekanne üldise ansambli mõttes kunstipärane. Kõigi kaastegelaste poolt on puht-kunstilistes huvides asja peale kulutatud väga palju tähelepanu, hoolt ja energiat. Sõnaga — igas suhtes väga huvitav aateline muusikaline silmapilk. Kuid suureks kurvastuseks on publik selle ettevõtte vastu väga ükskõikne ega tunne vähematki huvi.

Solistide kontsertidest võib märkida ainult kahte: M. Kurenko ja L. Lipkovskaja omi. Mõlemad on koloratuursopraanid. Kuid nende vahel on suur vahe. Kurenkol ei ole suur hää, kuid seevastu on tal hää imesteldavalt puhas ja haruldaselt kerge. Lipkovskaja hää on tugevam, kuid tal ei ole kaugeltki seda puhtust ja kergust, mis Kurenkol. Kurenko laulab rütmikindlalt, tagasihoidlikult ja stiilselt. Lipkovskaja aga lubab endale temperamendi huvides väga palju vabadusi; tema ettekandes on väga palju kunstlikku. Ka välistelt esineb Kurenko tagasihoidlikult. Lipkovskaja aga tarvitab sama temperamendi huvides üleliiga palju väliseid võtteid, näit. miimikat, naeratusi, kätega ja peaga mängimist, ebakohaseid reveraansse jne. Kõik see sobib hästi näitelaval kuid mitte puhtas muusikas. Võib olla on Lipkovskaja hea ooperilaulja, kuid kontsertlauljana seisab Kurenko temast hoopis kõrgemal.

Kroonika.

Kodumaa.

Tallinna Meestelaulu seltsi meeskoori kontsert Tartus.

26. skp. külastab Tallinna Meestelaulu seltsi meeskoor Tartut, andes „Vanemuises“ a capella kontserdi. Koori juhatab hra K. Türrpu.

Kultuurkapitaali sihtkapitaalide valitsemise põhimäärused valitsuse poolt kinnitatud.

Oma viimasel koosolekul kinnitas Vabariigi valitsus Kultuurkapitaali sihtkapitaalide valitsemise põhimäärused. Nende põhimääruste järele võtavad helikunsti sihtkapitaali valitsemisest osa Eesti Helikunstnikkude Liit 4 esitajaga, Eesti Lauljate Liit 4 esitajaga ja Tallinna ja Tartu konservatooriumid kumbki ühe esitajaga, seega kokku 10 esitajat.

Kinnitatud põhimääruste järele on helikunsti sihtkapitaali ülesandeks:

a) toetada ühinguid ja asutusi, millede ülesandeks helikunsti edendamine ja vastava hariduse andmine;

b) toetada loovat kunsti loomisvõimelistele kunstnikkudele stipendiumide ja abirahade määramise kaudu;

c) toetada vanu ja haigeid kunstnikka ja kunstnikkude surma puhul nende perekondi;

d) võimaldada andekatele kunstnikkudele edasiõppimist ja täiendamist;

e) toetada ettevõtteid, millede ülesandeks Eesti helikunsti populariseerimine kodumaal ja Eesti helikunsti tutvustamine välismail;

f) helikunstnikkude mälestuse jäädvustamine.

Nagu sellest näha, on helikunsti sihtkapitaali ülesanded väga laialdased ja mitmekesised ja nad võtavad oma alla kõik alad nii hästi produtseeriva kui ka reprodutseeriva kunsti alal, mille edendamine ja soodustamine meie üldise muusikakultuuri tõstmiseks tarvilik.

Sihtkapitaali summade õiglasest ja asjalikust jaotusest oleneb, kuivõrd see kapitaal tõesti suudab meie muusikakultuuri tõstmisele ja edenemisele kaasa aidata.

J. Haydni oratoorium „Loomine“

tuleb 25. aprillil Narvas Aleksandri kirikus Narva meestelaulu seltsi segakoori poolt ettekandele. Oratooriumit juhatab hra P. Penna ja kaastegevad on „Võitleja“ sümfonia orkester ja Narva oma solistid. „Loomise“ ettekanne on esimene oratooriumi ettekanne Narvas peale ilmasõda.

Konservatooriumi pidulik avamine.

Tartu Kõrgema Muusikakooli juhatus esines haridusministeeriumis ettepanekuga, muuta muusikakool Tallinna eeskujul konservatooriumiks. Ettepanek on haridusministeeriumi nõukogu poolt 2. apr. läbi vaadatud ja heaks kiidetud ning samal päeval on haridusminister uue põhikirja kinnitanud.

4. aprillil oli sel puhul koolis pidulik aktus. Aktuse alguses mängis sümfoonia-orkester direktor A. Nieländeri juhatusel Mozarti g-moll sümfoonia I.jao. Selle järele asus kõnetooli haridusminister prof. Dr. H. B. Rahamägi ja teatas, et ta täna võib Tartu Kõrgemale Muusikakoolile öne soovida tema õiguste kinnitamises kui ka konservatooriumiks ümbernimetamise puhul. Edasi tuletas minister meele Eesti kõnekäänu, mis ütleb „Nimi ei tee meest, vaid mees teeb nime“. Tartu Kõrgemas Muusikakoolis on senni tõsidusega ja andumusega töötatud, hoolimata kitsastest majanduslikkudest oludest. See-nud ning võib rahuldusega tunnustada, et Tartu Kõrgem Muusikakool konservatooriumi nime ja sellega kaasaskäivaid õigusi väärib. Ühtlasi loodab ministeerium, et sennised koolijuhid kui ka õpilased ja õpilased tulevikus veel suurema hoolega neid ülesandeid teostavad, mis uues põhikirjas ette nähtud, tõstes sellega meie rahva muusikalist tasapinda ning süvendades Eesti vaimlist kultuuri.

Haridusministeerium on veendunud, et see tähtmist leiab, mispärast ta omalt poolt hüütab: „vivat, crescat, floreat Conservatorium Tartuensium!“

Haridusministrile vastas direktor Juhan Aavik pikema kõnega meie muusikakoolide ülesannetest ja korralduse küsimusest.

Kõne lõpul laulsid koosolijad sümfoonia orkestri saatel riigihümmi.

Peale seda tervitas konservatooriumi Tartu linnavalitsuse nimel A. Reeben, toonitades selle kui muusikakultuuri süvendaja tähtsust, mis kaasa mõjub Tartu linna ja Lõuna-Eesti üldise kultuurilise tasapinna tõstmisele, ühtlasi tähendades, et Tartu linnavalitsus ka tulevikus jõudu mõõda kaasa püüab aidata konservatooriumi majandusliku seisukorra parandamiseks.

Aktus lõpes Mozarti sama sümfoonia finaali. Aktusel viibisid auvõõrastena peale haridusministri meie vanemad heliloojad Miina Hermann ja A. Läte ning haridusministeeriumi kunsti ja teaduse osakonna juhataja G. Ney. „Psm.“

Tartu kõrgema muusikakooli viiuliõpetaja Vladimir Samõko kontserdid Viljandis ja Pärnus.

Tartu kõrgema muusikakooli õpetaja V. Samõko andis märtsi lõpul Viljandis ja Pärnus kaks viiulikontserti, mis väga sooja vastuvõttu leidsid. Andekas kunstnik on oma muusikalise hariduse Peterburi konservatooriumis saanud ja töötab juba mitu aastat Tartu kõrgemas muusikakoolis viiuliõpetajana ja „Vanemuise“ orkestris kontsertmeisterina.

Lipkovskaja, Orlov ja Hubermann Tallinnas.

Suuri nimesid helikunsti ettekandmise alal ei ole palju, paremaid tunneb kogu maailm. Inimesed, kes oma andega ja oskusega publikut eriti köidavad, on kas lauljad, viiulikunstnikud või klaverimängijad. Lauljaist, kes viimasel aastakümneil inimesi on kütkestanud, oleks peasjalikult nimetada Caruso, Battistini, Titto Ruffo, Shaljapin, Hidalgo. Caruso on maamullas, tema aset täidab praegu noor itaallane Benjamino

Gigli, kelle pehme tenor teda muudest palju kõrgemale tõstab. Vana Battistini laulab tänavu viimast aastat ja pidi läinud kevadel ka Tallinna tulema, kuid tasu kontserdi eest, ligi 600.000 Eesti marka, oli väiksele Tallinna linnale liig kõrge. Shaljapin hakkab kaduma, tema hääle raugub ja ühe viimase Ameerika ringreisu puhul kirjutasid sealsed lehed juba küsimusmürgiga: „a great voice gone?“ — „üks suur hääle kadunud.“ Kes edasi hääles ja hoos, on bariton Titto Ruffo, kelle ülesastumise peakohaks Ameerika. Nüüd on ta sealt ajuti Euroopasse sõitnud ja annab muuseas 17. aprillil Berliinis kontserdi.

Viulimeestest on Tallinnas käinud Isaye, juba vana, aastad on tema sõrmed libisema pannud. Kes aga hoos, on Jan Kubelik, Misha Elmann ja Hubermann. Viimane on samuti Ameerikast Euroopasse tulnud ja esineb oma ringreisil muuseas ka Tallinnas esmaspäeval, 20. aprillil, „Estoonia“ kontsertsaalis, mis eestlastele võimaluse annab üht ilma paremat viiulikunstnikku oma kodus kuulata.

Klaverikunstnikkude hulgas on kahtlemata üheks silmapaistvamaks jõuks praegusel ajal Nikolai Orlov, keda isegi hellitatud Ühisriikide publik väga soojalt ja kiitvalt vastu võtnud. Tallinlased on teda mitu korda juba kuulda saanud ja 22. skp. esineb ta jälle oma kontserdiga Tallinnas.

Naislauljate keskel ei ole viimisel kohal Lydia Lipkovski, üks paremaid Vene sopraanidest, kes inimesi köita osanud mitte ükski Itaalia ooperites, vaid eriti ka Vene töödes, kusjuures Rimski-Korsakovi ooperid olid esikohal. Nagu muudki venelased, rändab Lipkovski praegu mööda maailma, laulab Ameerikas ja laulab Euroopas. Tallinnas andis ta kontserdi teisipäeval, 15. aprillil. Lipkovski kohta ütlevad tema endised kaastege-lased näitelaval, muuseas tenor Vitting Maria teatrist Peterburist, et Lipkovski on praegu oma võimiste hülgetipul. „V. M.“

Tallinna konservatooriumi viiuliõpilase Vedro enesetapmine.

27. märtsi hommikul leiti Tallinnas raudtee Kopli haruteelt noore meesterahva surnukeha, kellel rong oli pea kehast lahutanud. Hiljem selgus, et see on Tallinna konservatooriumi viiuliklassi õpilane Vedro ja et ta on enesetapmise eesmärgiga ise ennast rongi alla heitnud.

Nime ja õppeasutuse ühtelangemise pärast nimetasid mitmed ajalehed kadunut Tallinna konservatooriumi õpetajaks ja heliloojaks A. Vedroks ja avaldasid isegi vastavad nekroloogid. Tegelikult oli aga noor surmaotsija helilooja A. Vedro noorem vend.

Väljamaa.

Läti orkestrijuht Reiter,

keda tallinlased läinud aastal hea dirigendina tundma õppisid, juhatas hiljuti Helsingis sümfoonia kontserdi, mille eeskavas olid peasjalikult Läti heliloojate teosed, ja sai suure menu osaliseks.

Riia Läti ooperilaulja A. Kaktin

esineb praegu hea eduga Monte-Karlo ooperiteatris „Kasino“ mitmes ooperis, kokku 12 etendusel. Selle gastrolli lõpul võimaldub temal vist ka Pariisi „Suures ooperis“ ja Milano „La Scala“ teatris esineda.

Rahvusvaheline uue muusika selts

korraldab tänavu 15.—20. maini Praagas teise orkestermuusikapüha. Teatavasti oli esimene seesugune püha läinud suvel, millest ka meie lehe muusikaarvustaja osa võttis ja meie lehes pikemalt kirjutas. Ka eeltulevale pidustusele on Tšehho-Slovakkia kohalise konsuli kaudu Eesti muusikaarvustajale saadetud osavõtu kutse, kusjuures neile on lubatud vaba sissepääs kontsertidele ja mitmesugused muud hõlbustused.

Kuulus Vene orkestrijuhht Kussevitski,

kes käesoleval hooajal Bostonis, Ameerikas, määratu suure eduga sümfoonia-kontserte juhatab, on ka järgmiseks hooajaks nende kontsertide juhiks palgatud. Töö kergendamiseks võetakse temale kaks abilist, kelle hooleks peaaesjalikult eelproovide tegemine jääks. Orkester hakkab esinema ainult Bostonis ja New-Yorgis, kuna ta käesoleval hooajal ka paljus provintsi linnades esines. Praegu on Kussevitski haige: väsitav töö ja New-Yorgi talvine karm kliima on tema nõrka tervisesse halvasti mõjuma hakanud.

Kuulus Poola pianist Paderevski,

endine Poola vabariigi president, kontserteerib praegu Inglismaal, saades igal pool määratu suure edu ja tormiliste ovatsioonide osaliseks. Paderevski mängib harilikult poolpimedas saalis. Oma praeguse turnee puhta sissetuleku on Paderevski tervelt määranud Briti leegioni heaks.

Richard Strauss Austria muusikaministriks?

Austria valitsus on kuulsale heliloojale ja praegusele Austria riigiooperi direktorile Richard Straussile ettepaneku teinud, erilise muusikaministrina valitsusse astuda. Strauss pole aga ettepanekut vastu võtnud.

Konstantinoopolis Türgi konservatoorium uuesti tegevust alustanud.

Kahaksa-aastase seisaku järele uuendas Konstantinoopolis oma tegevust Türgi konservatoorium „Dar-el-Hau“ (laulu kodu). Suur enamus konservatooriumi õppejõududest on oma muusikalise hariduse saanud Saksamaal. Märtsikuus muudeti konservatoorium riiklikuks õpeasutuseks.

Teated laulupidudest ja laulupäevadest.

Rõuge kihelkonna laulupäev.

Rõuge haridusseltsi algatusel kokkukutsutud ülekihelkonnaline seltside ja organisatsioonide esitajate koosolek otsustas eeltuleval suvel Rõuges kihelkonna laulupäeva pidada, millest peale segaja kava laulukooridele ning kooliõpetajatele kätte Laulupäeva toimkonda valiti: õp. Viks, kohalik apteeker Sild, köster Varik, kooliõp. A. Purro ja kooliõp. G. Saar, kes laulud juba välja valinud on ja kava laulukooridele ja kooliõpetajatele kätte saanud.

Välja valitud on järgmised laulud:

a) Segakoorid:

1. Isamaa mälestus — K. A. Hermann.
2. Sõjalaste marss — M. Hermann.
3. Koit — M. Lüdigi.
4. Nooruse unenägu — M. Hermann.
5. Vahtijad — A. Läte.
6. Hümnus op. „Lembitu tütar“ — A. Lemba.

b) Meestekoorid:

1. Isamaa — K. A. Hermann.
2. Sõjalaste marss — M. Hermann.
3. Kodumaale — Kromer.
4. Väiksele isamaale — K. A. Hermann.
- c) Lastekoorid:
 1. Kaljuvald mu isamaa.
 2. Kevadine vaim — K. Hermann.
 3. Marsi laul — Kappel.
 4. Naabri Mari laulab — Eesti rahvaviis.

Esialgsete andmete järele on laulukooride arv 15 — umbes 300 lauljaga. Laulupäeva puhast ülejääk läheks vabadussõjas langenud rõugulastele mälestusmärgi püstitamise heaks.

Türi muusikapäeva esimene üldelharjutus.

Pühapäeval, 22. märtsil oli Paide ühiskõnnuasi saalis Türi muusikapäevale ülesannud Paide ümbruskonna laulukooridega esimene üldelharjutus, millest üle 300 laulja osa võttis. Eelharjutus andis kõigiti häid tagajärgi. Läbi võeti terve muusikapäeva eeskava. Kergemad laulud läksid päris kenasti, kuna kaks raskemat, nimelt Tobiase „Varas“ ja Kapp'i „Üles“ veel tubliste tööd nõudavad. Et aga muusikapäevani veel kolm kuud aega jääb, siis on loota, et seks ajaks kõik hästi ära õpitakse ja muusikapäev muusikaliselt hästi õnnestab.

Türi muusikapäev näib Järvamaa laulukooridele suureks tõukejõuks olevat: pea kõik koorid on läinud aasta lalulpeost saadik tunduvalt suurenenud ja harjutustel käiakse väga korralikult. Senni on Türi muusikapäevale end üles annud juba üle 1000 tegelase. Eelharjutust juhatas mineva-aastase Järva maakonna lalulpeo üldkooride juhataja Joosep Saar Paidest.

Ambla laulupäev.

Ambla haridusseltsi poolt korraldatakse käesoleva aasta jaanipäeval Ambla laulupäev.

Kavas:

1. Teretus — J. Aavik.
2. Mu Eestimaa — K. Törnpu.
3. Lõpukoor „Kalev ja Lindast“ — M. Hermann.
4. Isamaa ilu hoieldes — K. A. Hermann.
5. Imatrale — Hagfors.
6. Varas — R. Tobias.
7. Nooruse unenägu — M. Hermann.
8. Tuljak — Rahvaviis.
9. Hümn — A. Lemba.
10. Karjase laul — M. Saar.

Teated laulu- ja muusikakooside tegevusest.

Põltsamaa laulu ja muusika selts „Leelo“

algas oma tegevust möödunud aasta kevadel. Seltsi juures töötasid järjekindlalt 2 korda nädalas ligi 40-liikmeline sega-, 19-liikmeline nais- ja harvem kooskäiv meeskoor (umbes 14-liikmeline). Selts on esinenud iseseisvalt kahe ilmaliku ja ühe vaimuliku kontserdiga, korraldanud laulupäeva Põltsamaa alevis, osa võtnud Narva lalulpeost ja Pilistvere laulupäevast ning mitmel korral muude seltside poolt korraldatavil pidustusil esinenud, ette kandes aasta jooksul ligi 70 laulu.

Koori juhatab kohaliku ühiskõnnuasi muusikapäeva juhataja hra R. Vervolt.

Räpina haridusseltsi muusikaosakonna tegevusest.

Räpina haridusseltsi muusika osakond koosneb peajasjalikult osakonna laulukoori liigetest. Koori liikmete arv oli läinud aastal 70, kelledest 47 vanemat ja 23 nooremata lauljat. Muusika osakonna juhatus seisib koos kolmest liikmest: esimees J. Karheiding, kassapidaja G. Otsing ja kirjatoim. E. Noorhani. Koorijuhiks oli J. Karheiding, abiks E. Noorhani.

Osakond on läinud aastal korraldanud: Kihelkonna laulupäeva, 1 kiriku kontserdi, ühe laulu-muusika kursuse, osavõtnud kooriga Petseri laulupeost ning pealeselle esinenud seltside poolt korraldatud pidudel ja kaunistanud kirikus jumalateenistust koorilauluga. Kassa läbikäik 49.675 mrk. Muusika osakonna laulukoor on Eesti Lauljate Liidu liige. Liidu liikmemaksu on ära õiendanud kõik vanemad lauljad. Uute osakonna juhatusse valiti: J. Karheiding, E. Luhats ja V. Konsap. Koorijuhiks J. Karheiding, abideks E. Luhats, V. Konsap ja A. Kõiv. Et laulukoori muusikalist tasapinda tõsta, selleks on kavatsus järjekindlalt iga aasta laulu kursusi korraldada, kus peajasjalikult hääleseade käsitusele tuleks.

Heimtalisis muusikakoor asutatud.

Heimtalisis asutati hiljuti siinsete seltskonnategelaste agaral ettevõtte muusikakoor, mille järele juba ammu tunti suurt vajadust. Kooris on mitmed vilunud mängijad, mistõttu uue koori töö niivõrd hästi edenes, et juba teisel lihavõtte pühal koor võis perekonnaõhtul esineda.

Lauljate Liidu teated.

Eesti Lauljate Liidu nõukogu koosolek 5. aprillil Liidu ruumides.

Koosolekul: K. Tärnu, A. Kasemets, A. Krull, A. Oinas, J. Kalkun, J. Mülber, J. Saar, M. Kippert, J. Reinthal, J. Bergmann ja A. Dreverk.

Koosolekut juhatas Liidu abiesimees A. Oinas, protokolleeris asjaajaja R. Saving.

I.

Nõukokku otsustati koopteerida E. Rosenberg Rakverest.

II.

Lauljate Liidu juhatusse valiti K. Tärnu, A. Oinas, J. Reinthal, J. Mülber, A. Kasemets, M. Kippert, kandidaatideks J. Bergmann, A. Dreverk ja J. Kalkun.

Revisjonikomisjoni valiti P. Grünfeld, J. Säkk ja H. Kahu.

III.

Lähem tegevuskava. Jõulupühade aegu korraldada kavatsatud koorijuhtide päev tuleks pidada suvel, ühel ajal muusikaõpetajate kongressiga. IX. üldlaulupeo eeltöödega juba käesoleval kevadel alata. Kokku seada kavad. Noodid talveks trüki valmis seada.

Liidu noodikogu korraldamist jätkata. Praegu noote olemas paarisaja eksemplaari ümber. Katsuti

neid juure muretseda Tartu Eesti muuseumi kaudu, kuid sealtpoolt tehti tingimuseks, et vastu antaks teisesisulist vanemat kirjandust.

mal arvul. Kuid ka tellimiste arv on vähenenud. Kaastööd tehakse vähe, mispärast ka raske lehe sisu mitmekesisada. Puudu jäägi katteks tuleks haridus-

„Muusikalehte“ trükitakse käesoleval aastal väheministeeriumilt paluda toetust eelarve korras, nagu seda saab kirjanikkude liidu poolt väljaantav „Looming“.

Organiseerimistööd tuleks teha energiliselt. Liitu peaksid koonduma kõik muusikaseltsid.

Liidule lipu muretsemine on praegu käsil, samuti ka rinnamärkide valmistamine.

Läbirääkimistel „Muusikalehe“ üle toonitatakse: Ajakirja väljaandmist ei tohiks kuidagi katkestada. Tuleks tarvitusele võtta igasugu abinõud, et lehe kulusid vähendada. Lehte võiks välja anda vähendatud kujul. Kaastööd tuleks enam tõlkida. Hoonarar peaks vähem olema. Üksikute kooride tegevuse kohta tuleks muretseda teateid ja kirjutusi. Üksiknumbrit määri tuleks korraldada Liidu liigete kooride kaudu. Kõigi üksikasjade harutamine jäetakse järgmiseks koosolekuks. Koorijuhtide päeva korraldamise küsimus jäetakse juhatusse korraldusse.

IV.

Esitajaiks kultuurkapitaali muusika sihtkapitaali juhatusse valiti K. Tärnu (asemikuks A. Dreverk), A. Kasemets ja J. Reinthal.

Uued Lauljate Liidu liikmed.

Käesoleval aastal on Lauljate Liidu liikmeiks peale Muusikalehes nr. 1 nimetatute, vastu võetud:

1. Haljala kunsti ja teaduse arendajate seltsi laulukoor.
2. Väägvere laulu- ja mängukoor.
3. Järvakandi haridusseltsi laulukoor.
4. Puru muusika selts.
5. Kuresaare Eesti Selts.
6. Jõgeva Vabatahtliku Tuletõrjujate Seltsi patsunakoor ja
7. Mustvee Eesti Haridusseltsi laulukoor.

Seega on Lauljate Liidu liikmeiks 88 organisatsioonid. Ülanimetatud 7-st organisatsioonist on kõige suurem Kuresaare Eesti Selts. Ta koosneb 14 haruseltsist, mis võrguna katavad kogu Saaremaa.

<p>„Muusikalehe“ I. aastakäik on köidetult müügil kõigis paremais raamatukaupl. Hind paremas köites noodilisa Mk. 350.—, lihtköites Mk. 320.—, noodilisa eraldi Mk. 150.—.</p> <p>Lauljate Liidu liikmeile otse talitusest tellides parem köide Mk. 250.—, lihtköide Mk. 225.— ja noodilisa Mk. 100.—. Peale selle saatkuludeks „Muusikalehe“ eest Mk. 25.—, noodilisa eest Mk. 5.—.</p>

Peeter Süda Mälestuse Jäädvustamise Ühingu

liikmemaksu võtab vastu Lauljate Liidu asjaajaja Liidu büroos igapäev kella 9—12. Liikmemaks Mk. 100.— aastas. Eluaegne maks Mk. 1500.—.

Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. — Vastutav toimetaja: Anton Kasemets.

A-S. „ÜHISELU“ trükk, Tallinnas — Pikk uul. 42.

Eesti Lauljate Liidu MUUSIKALEHT

algab 1925. aastaga oma teist aastakäiku.

Toimetus püüab uuel tegevusaastal, arvesse võttes läinud aastal selgunud vajadusi, Eesti muusikaelu kõigekülgselt valgustada ja selle edukale arenemisele hoogu anda. Eriti suurt tähelepanu tahab toimetus pöörda koorilaulu käsitavate küsimuste valgustamisele.

1925. aastal ilmub MUUSIKALEHT endiselt **kord kuus**, iga kuu 20. päeval, kus juures **igal numbril vähemalt 16-leheküljeline noodilisa kaasas on**. Seega saavad tellijad 1925. a. endise 6 vihu asemel **12 vihku**, kokku vähemalt **192 lhk. segakoori laule** lisana kaasas.

Et laulukooridele kättesaadavaks teha meie heliloojate paremaid laule ja seega **kergendada kontsertide** kui ka kohaliste **laulupäevade eeskavade kokkusaadmist**, otsustas Eesti Lauljate Liidu juhatus MUUSIKALEHE noodilisana annete viisi välja anda „**Eesti koorilaulu antoloogiat**“ nime all

„Eesti Lauluvara“

mis sisaldab kõigi Eesti heliloojate paremaid ja lauletavamaid laule kronoloogilises järjekorras. Koguteos on kaunistatud heliloojate piltidega ja varustatud nende elulookirjeldustega ning ilmub meie paremate muusikameeste ja Eesti laulu tundjate — M. Saare C. Kreeki ja A. Kasemetsa, valikul ja toimetusel. Need nimed on paremaks tagatiseks, et MUUSIKALEHE tellijad tõesti suurevärtulise lauluvara lehega kaasas saavad, mis aasta lõpuks ilusa koguteose moodustab.

Paralleelselt lauludele noodilisades ilmub MUUSIKALEHE teksti osas **Eesti muusika ajalugu**, mis „Antoloogia“ ülevaatlikkust märksa selgitada aitab.

MUUSIKALEHELE on kaastööd lubanud järgmised heliloojad, muusikategelased ja kunstnikud: Juhan Aavik, mag. Joh. Aavik, Miina Hermann, A. Kalnin (Läti), A. Kapp, A. Kasemets, prof. Heikki Klemetti (Soome), C. Kreek, prof. Ilmari Krohn (Soome), A. Krull, R. Kull, P. Laja, H. Laksberg, A. Läte, prof. A. Lemba, Armas Maasalo (Soome), Leevi Madetoja (Soome), E. Mesiäinen, H. Meri, L. Neumann, M. Pukits, J. Paulsen, V. Peerna, P. Ramul, G. Reeder, M. Saar, J. Saar, J. Sahlit (Läti), J. Simm, A. Schmidt, Aino Tamm, prof. J. Tamm, V. Tamman, Tenno-Vironi, A. Topman, K. Tuvike, K. Tärnpu, A. Vedro, mag. O. Väisanen (Soome) ja teised.

MUUSIKALEHE väljaandjaks on EESTI LAULJATE LIIT.

Vastutav toimetaja ANTON KASEMETS.

Noodilisa suurenemise tõttu poole võrra, on Lauljate Liit sunnitud ka ajakirja hinda tõstma. Seega maksab MUUSIKALEHT 1925. a. ühes noodilisaga aast. 500 mk., poolaastas — 250 mk.

NOODILISA hind eraldi tellides — 250 marka aastas, 125 mk. poolaastas.

Aasta tellimisi võetakse vastu ainult alates jaanuari- numbrist, samuti poolaasta tellimisi ainult kas 1. jaanuarist või 1. juulist.

MUUSIKALEHE üksik number ühes noodilisaga maksab 50 marka.

Toimetuse ja talituse adress: TALLINN, Müürivahe uulits nr. 16.

Lauluseltsid, koorijuhid, lauljad, koolid, õpetajad ja kõik laulusõbrad — tellige „MUUSIKALEHTE“ ja soovitage seda ka teistele! Sellega toetate Teie Eesti laulu.

Muusikalehe toimetus.